

מימין: מבט ל"שטיח" הכניסה למבנה מכיון הרחוב למעלה: מבט לגדר והמבנה הנושן טרם השינוי בעמוד הפותח למטה מימין: סדנת 'גוף פוגש מקום': תמר מיזליש, צילום: בן הרצוג. בהנחיית ענת דניאלי ודניאל לנדאו - יוני 2011
 בעמוד הפותח למטה משמאל: מבט על נבעת אספלט צילומים: אמיר לוטן

עבודה זרה

אדר' נוף אמיר לוטן

עבורם הגן מהווה למעשה הרחבה לא פורמלית של חצר בית הספר. עבור בעלי העסקים הסמוכים המקום מהווה אתגרתא בעבודת היום-יום, מקום לנוח למספר דקות ולאכול ארוחת צהריים. בעל המוסך הצמוד למבנה הפך בצורה לא רשמית לשומר הגן והוא אשר מודיע לעירייה על מפגעים ומגן על האתר מפני נדליוס. כיום בוחנת העירייה פעילות חברתית לתושבי העיר בתחומי האתר. כלים הוא מקום למחשבה ואימון בעבודה כוריאוגרפית. במסגרת תכנית דו שנתי ללימודי כוריאוגרפיה, יצאו חברי הקבוצה להכיר ולהתיידד עם העיר בת ים. מתוך התבוננות באתרים פינוי ופיסות עיר נעשה נסיון לבחון דיאלוג אפשרי בין המקום והגוף. כל משתתף בסדנא, בחר מקום והניח להזמנה להענות, ולגוף להעתר, להשתלב ולהציע קומפוזיציה של מפגש על ידי בחירה של מיקום ומצב פיסי של הגוף בחלל.

עבודה במסגרת הביאנלה לאדריכלות נוף 2010 מיקום: פינת הרחובות מלאכה ואורט ישראל בת-ים עלות: 300,000 ₪ שטח האתר: 2000 מ"ר שטח המבנה: 300 מ"ר המזמין: עיריית בת ים במסגרת הביאנלה לאדריכלות נוף עירונית 2010

המקשרים את האתר אל סביבתו. האתר היה חסום בקיר בטון ועליו גדר מונבחה. לאחר ניסור הבטון לחתיכות והצבתן בין דופן הרחוב למבנה, נוצרה מעין "מחצלת" המגדירה את הכניסה אל הגן החדש. באופן זה נוצר בעבודה מהלך של "עיכול" חומר קיים ויצירה מחודשת. כחלופה להריסת המבנה בשלמותו ופינויו לאתר פסולת, השתמשתי בחומרים מהם עשוי המקום והם אלו אשר מהווים את אבני הבניין של חידושו. צידם החיצוני של קירות המבנה העשויים לבני בטון שבהן משולבים צדפים, נשארו במופעם המקורי ואילו צידם הפנימי של הקירות נצבע בצהוב. הצבע הצהוב לקוח אף הוא מעולם החומרים של צידי דרכים, הוא מסמל בטבע אזהרה Azard - ביטוי לאיום האקולוגי שטמון במינים הזרים. השימוש בצבע מקרין על סביבת המבנה, יוצר קריאה כלפי הסביבה התעשייתית וממגנט ממרחק את העין ותשומת הלב. רצפת האתר תוכננה כמעין "שטיח" אספלט גבעי ומחורר. בתוך החורים נשתלה צמחיית מעזבות, עשבוניים ועצי אדרכת. פתחי הנטיעה בהם נשתלו העצים יוצרו צמחיגים ישנים אשר נלקחו מהמוסך הסמוך. מגג המתכת אשר נותר חשוף, תלויים מתלים המייצרים ערפל שלוש פעמים ביום ובתיאום עם שעות ההפסקה של בית הספר - באופן זה הופך המבנה ל"מתקן רענון" עבור תושבי העיר העוברים באזור, ובעיקר לילדי בית הספר התיכון הסמוך אשר

זה, כשהיא מתוכננת ומקבלת על עצמה את גבולות חלל העבודה ואת חוקיות התכנון. העבודה מנסה לפרק את הנוף העירוני לאלמנטים שמרכיבים אותו ולמחזרם לטובת שימוש חוזר ליצירת מקום חדש.

האתר

העבודה ממוקמת על קו התפר שבין אזור התעשייה לבין אזור המגורים בבת ים, במרחב המהווה "אזור ביניים". האתר אינו ממלא לעת עתה את ייעודו ע"פ התכנון הממסדי והינו נושן. האתר, הכולל את המבנה והשטח הסובב אותו, אשר היה מוקף קיר בטון וגדר תיל, עמד שנים ארוכות מוזנח והיווה מקום לשפיכת פסולת מסוגים שונים כולל זו של המוסך הממוקם בצמידות.

בגבולות הפרויקט בית ספר תיכון, שצ"פ עם מתקני משחק, מדרשה, חנות חומרי בניין ומפעל לנייר. בתכנון האתר ניסיתי לייצר מעין מחבר בין אזור המגורים לאזור התעשייה הפותח עצמו לסביבה ומשמש קהל מגוון. שלד המבנה הקיים היווה בסיס לעבודה. ע"י מספר פעולות של גריעה, נוצר חלל חדש הפתוח לסביבה ויוצר הזמנה לאירוח. לאחר פירוק גג האסבסט ופינויו, נחשפה קונסטרוקציית מתכת יפהפייה. הקירות הפנימיים אשר היוו סכנה בטיחותית פורקו ובקירות החיצוניים נפתחו פתחים ומעברים

במישורים רבים - שוליים של רקמה עירונית צפופה למגורים, קצה גיאוגרפי של עיר ואזור בעל שטחים ומבנים נושנים כחלק מרקמה שנפרמת.

בעבודתי באזור זה אני מבקש להאיר את האלמנטים שבשוליים, על האסתטיקה הייחודית להם והנוף הארעי שהם מייצרים, זרקור על תופעה זמנית המהווה קריאת תגר על תבנית העירונית הקבועה, הממוסדת והידועה מראש.

פעולה של חיבור כמה תילי אספלט ארעיים חסרי שימוש או משמעות לכדי מקום, יכולה לייצר ישות חדשה - מרחב של שיטוט, שהייה והתבוננות. מחזקים זאת האלמנטים הנופיים והצמחייה ה"פולשנית" שמאפיינת אתרים מסוג

אסתטיקה וחוקיות אופיינית משלהם. כחברה אנו נוטים להתעלם, להדחיק, לדחוק ולא לקחת אחריות על תוצרים אלה של פעולות התכנון שלנו במרחב שולי האתרים הבנויים ותשתיות הדרכים, על הנופים שהם מייצרים, מהווים מצע להתפתחות של בתי גידול שבשוליים, בהם שולטים מינים זרים - מינים פולשניים וצמחי מעזבות.

האם הגדרות אלו, מתחום האקולוגיה, רלוונטיות כשבוחנים סביבה עירונית שהינה מופרת ממילא?

המצע לבתי הגידול שבשוליים מורכב מחומרי גלם שונים דוגמת פסולת בניין, עודפי מצעים מתשתיות, תילי עפר וערימות אספלט שננטשו. אזור התעשייה בעיר בת ים מהווה שוליים

הקדמה
 פרויקט "עבודה זרה" הנו חלק מהביאנלה הבינלאומית לאדריכלות נוף עירונית שהתרחשה בקיץ 2010 בעיר בת ים (אוצרות: פרופ"ח יעל מוריה וסיגל ברניר). הביאנלה ביקשה ליצור פעולות עירוניות הנובעות מתוך הגדרת המצבים הזמניים כהזדמנויות אורבאניות וכחומר גלם של המרחב.

קונספט

לפעולות הבנייה והפיתוח העירוניים מתלווים תוצרי לוואי לא מתוכננים - שארית התכנון, שכל חלקיה מרכיבים תמונת נוף ייחודית. נופים אלו מתקיימים לרוב מחוץ לגריד הישיות האורבניות המסודרות והינם בעלי אופי,

